

Sygn. akt I UK 563/16

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania H.O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od obciążania odwołującego się kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Ubezpieczony H.O. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 września 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 114 § 1 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz.U. poz. 61 ze zm.), przez jego pominięcie i przyjęcie, że w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych każdy, który był rozliczany według zasad dotyczących członków spółdzielni, musiał być członkiem spółdzielni, a zatem nie mógł on pozostawać w stosunku pracy; art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) oraz § 2 i § 4

rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.), przez ich błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków niezbędnych do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku na podstawie wskazanych powyżej przepisów; art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z pkt 1., działu V, poz. 3, wykazu A, zawierającego katalog prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego w związku z art. 22 § 1¹ w związku z art. 22 § 1 k.p., przez ich błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, że ubezpieczony, świadcząc pracę na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej na warunkach świadczących ewidentnie o istnieniu stosunku pracy, nie posiada wymaganego do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury okresu pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że był on wynagradzany jak członek spółdzielni, chociaż sam sposób wynagradzania nie może przesądzać o rzeczywistym charakterze pracy, zwłaszcza, że zgodnie z ustawą o spółdzielniach i ich związkach, inne osoby, niebędące członkami, które świadczyły pracę na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej były wynagradzane tak samo jak członkowie, a także naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 378 § 1 k.p.c., art. 387 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez nierozpoznanie istoty sprawy w granicach apelacji, a w konsekwencji brak ustosunkowania się do wszystkich zarzutów apelacyjnych w treści uzasadnienia wyroku, a polegające na pominięciu, że Sąd Okręgowy w O., rozpatrując sprawę, oparł się na przepisach ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1560), a w sprawie zastosowanie miały przepisy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach, co miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”.

W uzasadnieniu podniesiono, że „Zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, tj. art. 114 § 1 ustawy z dnia

17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz.U. Nr 12, poz. 61), art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, art. 22 k.p. Sąd drugiej instancji dokonał błędnej wykładni tych przepisów, co spowodowało oddalenie apelacji odwołującego się. Ponadto zaskarżony wyrok narusza przepisy postępowania, które miały istotny wpływ na treść zapadłego wyroku, a które to zostały wskazane powyżej w podstawach kasacji.

W sprawie występuje również istotne zagadnienie prawne. Otóż, czy sam sposób ustalania wysokości wynagrodzenia, może decydować o tym, czy pracownik świadczył pracę na podstawie umowy o pracę, czy też nie. Zgodnie bowiem z treścią art. 22 k.p. przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i w czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Przepis art. 22 k.p. stanowi, że pracodawca musi płacić pracownikowi wynagrodzenie, a nie uniemożliwia osobie, która świadczy pracę, a rozliczana jest za przepracowane tzw. dniówki, uznanie jej za pracownika. Niemniej, zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...), sam sposób wyliczania wynagrodzenia i ustalenie ilości przepracowanych dni, był istotną przesłanką do ustalenia, czy zachodzą warunki określone w art. 22 k.p.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach.

Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej).

Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, przez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Przez istotne zagadnienie prawne należy zatem rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wynika z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu

Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Jak wynika z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia w RSP „O.” w T. był członkiem tej spółdzielni. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że zatrudnienie wynikające ze stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie odpowiada warunkom opisanym w art. 22 § 1 k.p., bowiem z jego istoty wynikają prawa i obowiązki niewystępujące w stosunku pracy, a wynikające z art. 18 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze. Z kolei z art. 114 § 1 i 2 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach) wyraźnie wynika wykluczenie umowy o pracę jako podstawy zatrudnienia spółdzielcy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (por. także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1988 r., III CZP 32/88, OSNC 1989 nr 10, poz. 152; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 marca 2003 r., II SA/Łd 2276/01, Prawo Pracy 2003 nr 9, s. 42; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2005 r., I UK 312/04, LEX nr 989238 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 października 2009 r., I UK 115/09, LEX nr 558571; z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04, LEX nr 602703; z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 189; z dnia 25 kwietnia 2012 r., I UK 384/11, LEX nr 121266 oraz z dnia 25 kwietnia 2012 r., I UK 383/11, LEX nr 1215134, gdzie wprost odniesiono się do przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach).

Przedstawione wyżej orzeczenia wykluczają istnienie stosunku pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, a w stanowisku tym sposób jego wynagradzania nie ma decydującego znaczenia. Tym samym postawione przez skarżącego pytanie nie ma znaczenia dla wyniku niniejszej sprawy, jak też nie ma uzasadnienia twierdzenie o oczywistej zasadności skargi. W tym miejscu zaznaczyć należy, że w judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu

prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oparcie rozstrzygnięcia na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze zamiast na przepisach ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach nie ma wpływu na wynik sprawy, gdyż obie te ustawy wykluczały zatrudnienie członka spółdzielni na podstawie stosunku pracy.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na mocy art. 102 k.p.c.